

Vaaralliset sot vangit

Pöydälläni on sotavankisopimuspaperi, jonka antaja on Päämaja. Siinä ovat ohjeet sotavankien käsittelystä, siinä asetuksessa kerrotaan jopa kuolemantuomiosta ja elinkautisrangaistuksesta.

Nuoruudessani tutustuin muutamiin sotavankeihin omassa kotikylässäni, jossa he saivat elää kuin ”Ellun kanat”. Oliko seitsemäntoistavuotiaana Suomeen hyökännyt Nikolai todellinen punabandiitti? Entä kuinka Suomea pommittaneen pommikoneen päällikön suhteen toimittiin? Kuinka vaarallinen olikaan Odessan mies ja mikä tehtävä hänellä täällä oli? Tämähän on kuin agenttitarinaa, mutta kuitenkin täällä elettyä tosiasiaa.

Kun vihollisuudet Suomen ja Neuvostoliiton välillä vuonna 1941 juhannuksen aikoihin leimahtivat sotatoimiksi, aloittivat Suomen armeijan yksiköt etenemisen Neuvostoliiton hallussa oleville alueille. Suomalaisten sotimistavasta johtuen jäi etenevien joukkojen selustaan suuria määriä vihollisen sotilaita, jotka tehtiin taistelukyvyttömiksi ja kuljetettiin eri puolilla maata oleville sotavankileireille. Ilmajoen Tuomikylässä oli Etelä- Pohjanmaalla tällainen leiri. Kaikkiaan jatkosodassa venäläisiä joutui Suomeen sotavangeiksi 64000 sotilasta.

Kun paras suomalainen työvoima oli sidottu armeijan käyttöön, kärsittiin maassa työvoima- ja elintarvikepulasta. Sen vuoksi vangeiksi jääneistä venäläisistä ryhdyttiin valitsemaan miehiä, jotka sopisivat sijoitettaviksi maatiloille auttamaan viljelytyöissä. Näin jälkeempäin arvioiden tästä tehtävästä huolehtineet sotilasviranomaiset onnistuivat erinomaisesti.

Kyliin ilmestyi miehiä joilla oli selässään iso valkoinen v – kirjain. He olivat vihollisiamme. Kuinka heihin pitäisi suhtautua? Vielä muutama viikko aikaisemmin olimme sanomalehdistä saaneet lukea taisteluista, joita käytiin heidän ja suomalaisten joukkojen välillä. Heitä katseltiin epäluuloisesti. Voisiko heidän ja kyläläisten välille syntyä luottamusta? Heidän majapaikoissaan jännitettiin ensimmäisinä päivinä ja öillä nukuttiin herkkäunisesti. Määräyksetkin velvoittivat. Niitten mukaan aseet piti olla esillä ja panostettuina.

Majoituspaikkoihin oli saatu tarkat sotilasviranomaisten ohjeet vankien käsittelystä jokapäiväisessä elämässä. Ruokailu ja asuminen olisi pitänyt järjestää erilleen talon muun väen yhteydestä ja sulkea vangit kalteri- ikkunain taakse, mutta kyllä se poikkeuksetta käytännössä tapahtui toisin. Eivät ne venäläiset niin kauheita olleetkaan, kuin aluksi pelättiin. Kieliongelmia luonnollisesti oli, mutta vähitellen alkoi löytyä yhteistä sanastoa, jolla tultiin välttävästi toimeen. Vangeille oli annettu pienet sanakirjat, joita lukemalla monet heistä oppivat suomen kielen sanoja ja sanontoja yllättävänkin hyvin, mutta y, ä ja ö heiltä eivät onnistuneet. Ne kuulostivat vankien sanomina kuten juu, jaa ja joo.

Venäläisvankien ammattijakautuma oli kirjava. Varsinaisia maanasujia joukossa oli tuskin yhtäkään, mutta näyttelijä, omenatarhuri, oopperalaulaja, ammattisukeltaja, sotilaslentäjä ja tehdastyöläinen löytyivät kyllä. Kaikilta heiltä onnistuivat jokapäiväiset arkiset aherrukset, mutta suorituskyvyssä ja nopeudessa oli luonnollisesti eroja. Ojien kaivu oli usein vankien työtä, mutta varsinkin sadonkorjuunaikana he tekivät kaikkia töitä, missä miesvoimaa tarvittiin. Työstä kieltäytymistä ei esiintynyt, sillä se olisi tiennyt takaisin leirille passitusta ja sapuskan tuntuva heikennystä. Taloissa he saivat syödä vatsansa täyteen samaa ruokaa talonväen kanssa. Siitä meiningistä oli sotavankileirien kurjuus kaukana.

Vankeja oli sellaisissakin taloissa, joissa ei ollut aikuisia miehiä kotona, vain naisia ja keskenkasvuja lapsia. Yleensä kaikki sujui vankien majapaikoissa ilman ongelmia. Vankien vapaa- ajan vietosta oli omat määräyksensä, mutta ne olivat määräyksiä, joiden toteutus jäi kulleksi kirjaimeksi, ainakin mitä tuli täällä Alakylässä olleitten vankien kohdalle.

Ihmisiällä ovat vielä muistissa sotilasviranomaisien tekemät yllätystarkastukset. Tavallisesti he tulivat sunnuntaisin kyselemään, missä talon vanki tai vangit sillä hetkellä ovat. Usein sattui, että kysytty vanki löytyi jonkun naapuritalon pihamaalta suuresta vankijoukosta. Tarkastava upseeri komensi kaikki venäläismiehet pihamaalle riviin, piti heille puhuttelun ja tehosti sanomaansa nyrkiniskulla jokaisen leukaan. Se oli sen ajan kenttöoikeus, jossa ei vainajia tullut, mutta saattoi vähän huomenissa syöntiä haitata, jos pahasti sattui.

Antti Kivelä muisteli, että Hemmingin kylän vankeja kokoontui usein Annalan talon pihamaalle, jossa he lauloivat kitaran ja mandoliinin säestyksellä tunnelmallista slaavilaismusiikkia kaikkien nautinnoksi. Samanlaisia muistoja on myös Jouko Hemmingillä kotinsa pihamaalta, jossa oli parhaina päivinä lähes joukkue venäläispoikia kokoontuneina ajanviettoon. Ainakin kerran sattui Hemmingin kylässä erään talon pihamaalla vankien kurinpitokäsittelykin.

Kun Hemmingin mylly ja pato vielä sota- aikana toimivat, oli kosken yläpuoli suosittu uimapaikka, jossa myös venäläispojat kävivät uimassa. Varsinaista huomiota herätti vankien joukossa esiintynyt leveähartiainen ja komeavartaloinen, hyvin suomea puhuva mies nimeltään Viljo Vesa.

Viljo Vesa oli sijoitettuna Annalan taloon Hemmingissä. Hän on ainoa täällä olleista sotavangeista, josta on saatu tietoja vielä jälkeen päinkin, kun vangit oli palautettu takaisin Neuvostoliittoon. Viljo oli Kanadan suomalaisia ja urheilun harrastaja. Leveäharteinen Viljo ei ollut mikään pikkutekijä nyrkkeilyssä, sillä hän oli pitänyt hallussaan Kanadan ja Neuvostoliiton mestaruuksia sarjassaan. Hän oli rapakon takana asuessaan kiertänyt taiteilijaryhmän mukana pitkin Kanadaa. Samoihin aikoihin asui siellä Vilho Kangas, joka oli lähtenyt siirtolaiseksi Hemmingistä. Vilho Kangas tuli perheineen takaisin muistaakseni vuonna 1937, kuitenkin hiukan ennen toista maailmansotaa. Kun Hemminkiin ilmestyi hyvin suomea puhuva, kookas ja hyväryhtinen sotavanki, alkoi Vilho Kangas kysellä vangilta vähän tarkemmin miehen menneisyyttä. hänen kysymyksensä vangille olivat suunnilleen seuraavanlaisia: "Oletko ollut Kanadassa? Osaatko soittaa haitaria? Oletko esiintynyt Sudbyryn haalilla?" viljon vastaus oli : "Kyllä". Tähän virkkoi Vilho Kangas: "No siellä minä olen sinut sitten tavannut. Näytit tutulta ja muistin, kun soitit haitaria siellä haalilla". Näin pieni on maailma paikka paikoin.

Miehistä tuli kaverukset ja Vilho antoi Viljolle pyhäpuvun. Se yllään Viljo liikkui kylillä, eikä erottunut muulla tavoin muista ihmisistä kuin komean ulkonäkönsä johdosta. Se oli helppoa sotavankeutta, kun ei tarvinnut kantaa edes vangin vaatteita. Koska Viljo Vesa oli musiikkimies ja osasi soittaa ja laulaa, oli hän yleensä mukana kun Hemmingin vangit musisoivat. Heinien ajo ei häneltä luonnistunut aivan yhtä hyvin. Kuorma saattoi kaatua kolmekin kertaa samalla reissulla, kun hän talviaikaan haki heiniä Alajoelta Annalan lehmille.

Kun sotavangit palautettiin Neuvostoliittoon, lähti Viljo Vesa muitten mukana. Hän oli naimisissa ja yhden lapsen isä. Häntä oli houkuteltu lähtemään ruotsiin, mutta perhesiteet vetivät niin voimakkaasti , että Viljo halusi omaistensa luokse. Silloin elettiin Neuvostoliitossa Stalinin aikaa ja yleensä uskottiin, että kaikki vangiksi antautuneet ammutaan, kun he palaavat takaisin.

Kun olot Suomen ja Neuvostoliiton välillä vakiintuivat ja Suomeenkin voitiin saada Itä- Karjalassa ilmestyviä suomenkielisiä lehtiä, huomasi joku tarkkasilmäinen lukija, että Petroskoin suomalaisen teatterin henkilökuntaan kuuluu Viljo Vesa, sama mies, joka oli epävarmoin tuntein lähtenyt vuosia aikaisemmin sotavankeudesta paluumakalle Neuvostoliittoon.

Pian tieto Viljon elossa olosta kantautui Kankaan Vilhonkin korviin. Samoihin aikoihin olivat turistimatkat itärajan yli tulleet mahdollisiksi ja Vilho Kangas lähti mukaan Petroskoin matkalle, tarkoituksenaan tavoittaa entinen tuttavansa. Hänen matkansa onnistui muuten hyvin, mutta Viljo Vesa ei uskaltanut tulla itse sovitulle kohtaupaikalle, vaan hän lähetti eläkkeellä olevan opettajan välittämään tietoja. Tällainen tilanne toistui useita kertoja kaverusten välillä, eliäkä asiamies hoiti

tiedon välityksen ja vei myös Vilho Kankaan tuliaisets. Henkilökohtainen tapaaminen jäi vain haaveeksi eikä toteutunut koskaan. Vilho Vesa on kuollut noin kolme vuotta sitten ja hänen vaimonsa runsas vuosi takaperin. Viljolla oli yhteyksiä Pietarsaaren ja Porin teattereihin, joissa Petroskoin suomalainen teatteri vieraili.

Osa vangeista teki majapaikoissaan käsitöitä, kuten pieniä olkikoristeisia puurasioita ja tuohitöitä, joista mainittakoon virsut, kontit, päähineet ja seinään ripustettavat pikkuesineitten säilytyslokerot. Näitä saattaa löytyä taloista vieläkin. Lentokonealumiinista saivat muutamat vangit syntymään kauniita sormuksia ja muitakin koruja. Joku vangeista oli innokas polkupyörällä ajon harjoittelija ja ryhtyi muitta mutkitta kokeilemaan aina kun näki vapaan pyörän. Sotavangeille painettiin myös omaa lehteä, jota lukemalla he saivat viranomaisten valikoimaa tietoa maailman tapahtumista.

Vasil Akimovits Samjesov oli sijoitettuna Kustaa Hemmingin eli Juhaniin Kustaan taloon. Vasil oli hovimestarin poika Leningradista, naimisissa ja Viktor nimisen pojan isä. Vasil soitti mandoliinia ja lauloi aina kun siihen oli tilaisuus. Vasil oli toiminut pommikoneen päällikkönä, mutta hänen koneensa teki pakkolaskun Utin maastoon ja miehistö joutui vangiksi. Vasil salasi upseerinarvonsa ja oli repinyt arvomerkinsä pois. Häntä ei olisi saanut sijoittaa työtehtäviin kansainvälisen sopimuksen mukaan. Jouko Hemminki muisteli, että Vasilin olemuksesta ilmeni jonkinlainen arvokkuuden tuntu, mutta vasta pois lähtiessään hän oli ilmaissut sotilasarvonsa, joka oli luutnantti.

Vasil Bonasij Evdagimov, parikymppinen komsomoli, eli neuvostokasvatti, oli Sippolassa Heimo Sippolan talossa. Hän kertoi ihailien Leningradin metrosta ja trolleybusseista jotka saivat sähköä ilmassa roikkuvista johtimista. Me keskenkasvuiset kuuntelimme silmät pyöreinä Vasilia, kun hän huonolla suomenkielellään teki selkoa meille epäuskoisille kotimaastaan.

Vasil teki ojia ja kertoi emäntänsä sanoneen :”Kanali, kanali, kaiva kanali”, kun hän oli kehotettu työhön. Vasil oli tehnyt ojia niin tehokkaasti, että oli kaivanut ojien päistä sillatkin pois. Kun heinäaika tuli ja heinäkuormia aiottiin ajaa ladolle, ei työ onnistunut, kun sillat puuttuivat. Silloin Vasil asettui itse makaamaan sillaksi ojan pohjalle ja sanoi emännälleen: ”Aja nyt, maatuska”. Vasil halusi osoittaa, että häntä ei ole tämän näköinen, kyllä tästä selvitään.

Grigori Mihailovits Treachlov asusti Sippolan Ylisessä. Grigori oli lyhyenlätä ja tukevahko, mutta hyväntuulinen veitikka, jo vähän iäkkäämmän sukupolven edustaja. ”Grisga” kantoi rintataskussaan rakkaan Mariansa kuvaa ja tapasi näyttää sitä. Ikävä ja kaipuu oli kotiin Vjazmaan, joka sijaitsi kaksisataa kilometriä Moskovasta lounaaseen. Grigorin isäntä Armas Ylinen oli opiskellut Lapuan lyseossa keisarivallan aikana Venäjää, joten keskustelu tapahtui silläkin kielellä Ylisen talossa.

Grigori kulki uskollisesti kyntämässä ilman vartiointia Sippolan korvella viikkokaudet, ja kotiin tullessaan hän totesi: ”Grigori mourata korpi paljon ola”. Selkesihän se siitä, että taas oli tullut paljon kynnyksi Sippolan korpea nurin. Kerran kun Ylisen puhelin soi, eikä muita ollut paikalla, oli Grigori vastannut puhelimeen: ”Armas Julinen, ei jumarta”, ja pisti torven paikalleen.

Muistan kun tilamme luhtalato tarvitsi uuden katon ja katto kökkään saapui myös Grigori. Kun olimme tervehtineet, sanoi Grigori hymynvime suupieleessään: ”Veikko inschener”, ja halusi neuvoja pärekaton tekoon. Niin sain nimityksen pärekattoinsinööriksi ja kiipesimme Grigorin ja muitten miesten kanssa katolle. Kyllä Grigoristakin sinä iltana pärekattoinsinööri tuli ja hän onnistui naulaamaan päreitä aivan muitten tahtiin.

Hänen mielikirjailijansa oli Leo Tolstoi ja mielilukemistaan ”Mir i voina” eli Sota ja rauha. Hänen hallitsijansa oli ollut ”Tsar Nikolai vtaroij” eli Nikolai toinen. Grigori ei tainnut olla tyytyväinen neuvostokomentoon. Pois lähtiessään hän asetti sormensa ohimolleen ja sanoi: ”Grigori pum, pum”. Pahat aavistukset tulevasta kohtalosta olivat hänellä mielessä.

Jozef Mazuk oli puolalaismies, joka asusti setäni Atte Sippolan luona. Hän oli kahden sodan sotavanki. Kun Neuvostoliitto hyökkäsi puolaan, jäi Jozef Puolaa puolustaessaan Neuvostoliiton vangiksi. Sen jälkeen hänet pakotettiin taistelemaan Suomea vastaan yhdessä muitten Puolalaisten kanssa, mutta kaikki Puolalaiset antautuivat heti ensimmäisessä hyökkäyksessä. Kun venäläiset tämän huomasivat, he aloittivat tulituksen puolalaisten selkään. Puolalaiset eivät olleet lähteneet valloitusmielessä taistelemaan.

Serkkuni Pentti Sippola muistaa Jozefin saapumisen kotiinsa. Erikoisesti hänelle jäi mieleen Jozefin keho vaatetus. Hänellä oli venäläisen sotilastakin alla vain paperisäkki, johon oli tehty reiät päätä ja käsiä varten. Jalassaan Jozefilla oli polvien alapuolelle ulottuvat päällyshousut, joiden jatkeena olivat säärien ympärille kiedotut noin parin tuuman levyiset sarkanauhat, jotka päättyivät nahkapäällysteisten puupohjakenkien sisään. Silloin elettiin talvikuukausia ja nämä asusteet eivät vastanneet alkuunkaan Suomen olosuhteita. Ne oli tarkoitettu vain kertakäyttöön ja kertakäyttösotilaille, joita puolalaissoturit Neuvostoliitolle olivat.

Kovia kokenut Jozef oli kuitenkin säilyttänyt iloisen mielensä ja teki nurkumatta työnsä. Jozef asetti itselleen päivittäisen urakan, vaikka oli yksin metsätöissä. Tavoitteena oli kolme metriä pinotavaraa. Kerran häneltä katkesi kirvesvarsi, mutta Jozef teki urakkansa loppuun, vaikka pimeä oli jo yllättänyt. Setäni oli huolissaan lähtenyt etsimään Jozefia, joka tuli metsätiellä vastaan ja näytti katkennutta kirvesvartta, joka oli viipymisen aiheuttaja.

Pentti- serkkuni solmi Jozefin kanssa ystävyysuhteet ja asettui nukkumaan Jozefin viereen heti ensimmäisenä yönä kun Jozef oli taloon saapunut. Siinä ei pelätty puolin eikä toisin. Puolalaissoturilla oli itsellään kotona saman ikäiset pojat, eli kuusi- ja kahdeksanvuotiaat, kuten serkkuni Yrjö ja Pentti olivat silloin. Jozef teki vapaa- aikanaan pajutöitä, hän punoi taidokkaita koreja ja muita käyttöesineitä.

Genadi Grivanokov oli 26- vuotias saapuessaan Yli- Sippolan taloon Sippolan kylässä. Solakkarakenteinen Genadi oli syntynyt Uralilla Izevskin kaupungissa. Ammatiltaan hän oli tehdastyöläinen ja ehkä juuri sen vuoksi hän huolehti talon polkupyörien kunnosta mielellään. Silloin kun ei ollut peltotöitä, teki Genadi navetassa ja tallissa remonttia. Kerran kun Yli- Sippolan väkeä lähti joukolla elokuviin, pääsi Genadikin mukaan. Toiset menivät hevosella, mutta Genadi halusi ajaa sinne yksin polkupyörällä. Elokuviissa kävijät olivat kotimatalla jo ehtineet murehtia, että tuleekohan vanki takaisin enää ollenkaan, kun häntä ei pyörineen näkynyt tienpäällä. Genadi oli muita ennen kiirehtinyt kotiin ja keitteli siellä korvikekahveja kun toiset tulivat.

Nikolai Tertisnik, joka asusti Annalan seksmannissa, eli Matti Annalalla, oli nuoresta iästään huolimatta jo kokenut sotavanki. Vaikka hän oli jatkosodan alkaessa vasta parikymppinen, oli hän jo toista kertaa Suomessa sotavankina. Nikolai oli talvisotaa aloittaessaan vasta seitsemäntoistavuotias ja säilytti henkensä, kun antautui silloinkin vangiksi. Hän oli oppinut puhumaan suomea hyvin, mutta olihan hän täällä jo kertauskursseilla. Hänen kotipaikkansa oli Ukrainassa. Kun vankien palautus Venäjälle alkoi, oli Nikolai murehtinut ja peljännyt, jospa hän joutuu vielä sotimaan Saksaakin vastaan. Eeli Sippola oli antanut Nikolaille neuvon: ”Mitähän jos antautuisit taas”. Nikolain sotimistavoite näyttääkin olleen tulla hengissä kotiin.

Sippolan Kohtamäellä oli kaksi sotavankia. Vain heidän etunimensä ovat muistissa. Kostja oli lihaksikas ja treenattu, kuin nykyiset kehonrakentajat. Hänen siviiliammattinsa oli syväasukeltaja, jossa toimessa varmaan kuntoa tarvitaan. En muista nähneeni Kostjaa koskaan paita päällä kesällä ulkotyössä. Hänen päivän paahtama ihonsa näytti kuparinruskealta kuin kahvipannun kylki. Ojankaivussa sellainen mies oli parhaimmillaan, eikä kunto päässyt rapistumaan, kun ruokaa sai syödä talon pöydässä kyllikseen. Kostja työskenteli lisäksi Sippolan talossa.

Eeli Sippolan talon vangin nimi oli Pjotr, mutta se ääntyi suomalaisittain Pekaksi. Pekka osasi

peltisepän taitoja ja sai pohjattoman emaliastiankin uudelleen vettä pitäväksi. Kerran Kostjalle ja Pekalle oli tullut kinaa uskonasioista. Kostja oli syyttänyt Pekkaa harhaoppisuudesta. Silloin Pekka oli ottanut takin pois yltään ja ratkonut kainaloon piiloon ompelemansa ortodoksiristin esiin. Uskonsota päättyi sillä kertaa verettömästi. Pekka oli hintelärakenteisempi kuin Kostja ja usein Pekka sai tehdä Kostjallepientä passausta. Yleensä miehet työskentelivät yhdessä.

Myös Saarimaassa Kustaa Kujalalla oli kaksi sotavankia, joista on tiedossa vain etunimet. Hamid oli kansallisuudeltaan kirgiisi ja edusti aasialaista rotua. Ulkonevat poskipäät, jäykkä tukka ja vinot silmät olivat Hamidin olemukseen kuuluvia piirteitä ja sukujuuret kaukana Ural- vuorten takana.

Kujalan toinen vanki, Nikolai oli kotoisin Mustan meren helmestä, Odessasta. Odessan miehet ovat kuuluisia erikoistehtävistään, mutta Nikolai ei kuulunut varsinaisesti heihin, sillä hän oli oopperalaulaja.

Paavo Kujala muisteli lomareissuaan ja saunareissua kotinsa sotavankien kanssa. Hän oli jo kuullut, että heidän sotavanki osaa laulaa, ja päätti, että saunan löylyssä olisi hyvä kokeilla, minkälaiset äänivarat Nikolailta löytyy. Kun löylyt olivat kuumimmillaan, alkoivat pojat laulaa kaksiaänisesti: "Volga, Volga, äiti armas". Paavo lauloi suomeksi ja Nikolai venäjäksi. Paavo kertoi, että vaikka löylyä oli noin sata astetta ja risat, kulkivat kylmät väreet pitkin selkää. Oli se niin mahtavaa kuultavaa, se Nikolain basso, muisteli Paavo Kujala, vielä nytkin, viisikymmentä vuotta jälkeenpäin.

Kun sotavankien poislähdön aamu tuli, kokoontui Kujalan väki pihamaalle kuulemaan Odessan miehen viimeistä tehtävää majapaikassaan. Nikolai oli opetellut Paavo Ruotsalaisen taisteluvirren: "Sinuhun turvaan, Jumala, jo vaivan alta päästä", jonka hän lauloi suomeksi kuulijoilleen. Virttä ei varmaankaan esitetty poliittisen kiihkon ja vihan vallassa, vaan kiitokseksi isäntäväelle, saadusta inhimillisestä kohtelusta.

Sotavangit kotiutettiin vuonna 1945 tammikuulla. Osa heistä oli viipynyt tiloilla pari vuottakin, joten he tunsivat asuinpaikkansa ympäristön niin hyvin, että he selviytyivät meijerikuskin ajostakin, joka kuului silloin maidonlähettäjän velvollisuuksiin. Samoin he huolehtivat myllyllä käynnistä, kun tilalla tarvittiin jauhoja. Kaikki tilan jokapäiväiset työt ja hevosajot tulivat heille pelkäksi rutiiniksi. Uskon, että miehiä tiloille valittaessa valintakriteerejä olivat, paitsi luonne, myöskin miehen senhetkinen yleiskunto. Olihan kuudessakymmenessäneljässä tuhatta miehessä valinnan varaa. Ruipelot ja nälkiintyneet eivät sopineet maataloustöihin.

Nämä Alakylän sotavangit olivat erikoinen porukka. Aivan kuin tänne olisi koottu jonkunlainen läpileikkaus Neuvostoliiton armeijasta, niin erilaisia miehet olivat. He eivät olleet kiihkoilijoita, vaikka olivat Suomea vastaan taistelleetkin. He olivat joutuneet sotaan aivan samoin kuin meidän omat miehemmekin.

Nykyään, rauhan aikana, haluttaisiin suomalaisia maailmalle ase kädessä pakottamaan ihmisiä rauhaan. Se tuntuu aika vaikealta ja vaaralliseltakin tehtävältä. Silloin sota- aikana se onnistui päinvastaisella menetelmällä. Aseista riisuttu oli rauhantekijä, joka sopeutui kyläyhteisöömme yllättävän hyvin. Uskon, että Suomessa sotavankeina olleita venäläismiehiä olisi nähty täällä kyläilemässä, jos suhteet itä- naapurin kanssa olisivat normalisoituneet nykytasolle jo muutama vuosikymmen sitten.

Haastattelujen ja omien muistikuvien pohjalta kirjoittanut Veikko Sippola
1999